Vol 1 Issue 6 December 2011 ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Manichander Thammishetty
Ph.d Research Scholar, Faculty of Education IASE, Osmania University, Hyderabad

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

ISSN No-2231-5063 Vol.1,Issue.VI/Dec 2011pp.1-4

Research Paper

माणगांव तालुक्यातील लिंग रचनेचा भौगोलिक अभ्यास

प्रा.दत्तात्रय ग.खंदारे
जे.एस.एम.महाविद्यालय, अलिबाग.

सारांश

माणगांव तालुका हा रायगड जिल्हयातील भौगोलिक दृष्टया सर्वात मोठा तालुका आहे. हा तालुका राज्या शासनाने संपूर्ण डोंगरी म्हणून घोषित केला आहे. माणगाव तालुक्यामध्ये एकुण पाच महसूल मंडळे व 31 तलाठी सजे मध्ये मिळून 187 गावांचा समावेश होतो. 2011 च्या जनगणनेनुसार तालुक्याची लोकसंख्या 158740 एवढी आहे. माणगांव तालुक्याच्या हद्दीलगत तळा, महाड, म्हसळा, रोहा व पाली या 5 तालुक्याची व पुणे जिल्हयाची हद्द जोडून आहे. तालुक्यामध्ये प्रामुख्याने शेती हाच एकमेव व्यवसाय असून भात हे प्रमुख पिक आहे. तालुक्यामधून काळ व गोद हया दोन प्रमुख नदया वाहतात. याशिवाय तालुक्यातून राष्ट्रीय महामार्ग क्र. 17 (मुंबई – गोवा) व कोकण रेल्वे जात असून रस्ते व रेल्वे अपघाताची शक्यता विचारात घेऊन आपत्ती व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे.माणगांव तालुका हा रायगड जिल्हयातील भौगोलिक दृष्टया सर्वात मोठा तालुका आहे. हा तालुका राज्या शासनाने संपूर्ण डोंगरी म्हणून घोषित केला आहे. माणगाव तालुक्यामध्ये एकुण पाच महसूल मंडळे व 31 तलाठी सजे मध्ये मिळून 187 गावांचा समावेश होतो. 2011 च्या जनगणनेनुसार तालुक्याची लोकसंख्या 158740 एवढी आहे. माणगांव तालुक्याच्या हद्दीलगत तळा, महाड, म्हसळा, रोहा व पाली या 5 तालुक्याची व पुणे जिल्हयाची हद्द जोडून आहे. तालुक्यामध्ये प्रामुख्याने शेती हाच एकमेव व्यवसाय असून भात हे प्रमुख पिक आहे. तालुक्यामधून काळ व गोद हया दोन प्रमुख नदया वाहतात. याशिवाय तालुक्यातून राष्ट्रीय महामार्ग क्र. 17 (मुंबई – गोवा) व कोकण रेल्वे जात असून रस्ते व रेल्वे अपघाताची शक्यता विचारात घेऊन आपत्ती व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे.

प्रस्तावना

या माणगांव गावातील नागरिक सेवाभावी, शांतताप्रिय व सहकार्याच्या भावनेने काम करीत असल्याने या पूर्वीच्या आपत्तीमध्ये लोकसहभागातून यशस्वीपणे तोंड देता आले. तथापि आगामी आपत्तींना अधिक समर्थपणे तोंड देण्यासाठी गावपातळीपासून ते तालुकापातळीपर्यंत ग्रामस्थ, अधिकारी व संस्था यांचा योग्य प्रकारे समन्वय राखणे, प्रत्येकाच्या क्षमतेचा योग्य वापर करणे व उपलब्ध साधन सामग्रीचा कार्यक्षम रितीने उपयोग करून घेणे यासाठी माननीय जिल्हाधिकारी रायगड व माननीय उपविभागीय अधिकारी माणगांव यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा आराखडा तयार करण्यात आला आहे.

माणगांव तालुका 1814 उत्तर अक्षांस ते 7317 पूर्वरेखांश आहे. मानगड वरूनव माणगांव नांव दिले आहे हा प्रदुषणरहित तालुका आहे.

उदिष्टये

माणगांव तालुक्यातील लिंग – लोकसंख्याचा आढावा घेणे.
माणगांव तालुक्याचा भौगोलिक दृष्टयांची माहिती अभ्यासणे.
माणगांव तालुकयातील लक्षणीय ठिकाण यांची माहिती अभ्यासणे.

अभ्यास क्षेत्र :–

माणगांव तालुका हा रायगड जिल्हयातील भौगोलिक दृष्टया सर्वात मोठा तालुका असून त्याचे भौगोलिक क्षेत्रफळ 67039 हेक्टर आर इतके आहे. हा तालुका राज्य शासनाने संपूर्ण डोंगरी म्हणून घोषित केला आहे. माणगांव तालुक्यामध्ये एकूण पाच महसूल मंडळे व 31 तलाठी सजे मिळून 187 गावांचा समावेश होतो. 2011 च्या जनगणनेनुसार तालुक्याची लोकसंख्या 158740 एवढी आहे. माणगांव तालुक्याच्या हद्दीमध्ये तळा, महाड, म्हसळा, रोहा व पाली या पाच तालुक्यांची व पुणे जिल्हयाची हद्द जोडून आहे. तालुक्यामध्ये प्रामुख्याने शेती हाच एकमेव व्यवसाय असून भात हे प्रमुख पिक आहे. त्याप्रमाणे भाजीपाला, फहपिके ही पिके घेतली जातात. तालुक्यामधून काळ व गोद हया दोन प्रमुख नदया वाहतात.

भौगोलिक माहिती :–

हवामान :– उष्ण व दमट (किमान 18 अंश से. / किमान 40 अंश से.)
पर्जन्यमान :– सरासरी पर्जन्यमान 2200 मि.मी. ते 2500 मि. मी. इतके आहे.
नदया व धरणे :– गोद व काळ (नदया), भिरा व खाळजे (धरणे)

तालुक्याचे भौगोलिक क्षेत्रफळ

एकुण क्षेत्रफळ हेक्टरी आर.	शेती योग्य जमिन (हे.)	माळरान / पडीक क्षेत्र (हे.)	एकुण वन क्षेत्र (हे.)	इतर (हे.)
67039	55747	244.78	10590	457.22

हंगामी पिके क्षेत्र

हंगाम	प्रमुख पिकाचे नाव	उत्पादन क्षेत्र उत्पादन प्रमाण	फळबाग उत्पादन	उत्पादन क्षेत्र उत्पादन प्रमाण
खरीप	भात	39172 हे. आर.	आंबा, काजू	5906.39 आर
रब्बी	भात	16575 हे. आर.		

लोकसंख्या व कुटूंब संख्या
सन 2011 च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या

एकुण लोकसंख्या	पुरूष	महिला	0 ते 6 वयोगटातील लोकसंख्या
158740	78905	79835	17796

लोकसंख्या 1971 लोकसंख्या 2001

तालुका	ग्रामीण लोकसंख्या	नगरी लोकसंख्या	ग्रामीण	नागरी	ग्रामीण लोकसंख्या	नगरी लोकसंख्या	ग्रामीण	नागरी
माणगांव	144064	000	100	0.00	138111	14159	90.70	9.30

साक्षरतेचे प्रमाण

एकुण	पुरूष	महिला
113307	61700	51607

कुंटूंब संख्या

एकुण कुंटूंब संख्या	एपीएल कुंटूंब संख्या	बीपीएल कुंटूंब संख्या	प्रमुख व्यवसाय उत्पन्नाचा स्त्रोत
36124	17446	8721	शेती

प्रशासकीय विभाग :–

रायगड जिल्हा कोकण महसुल विभागात येत असून प्रशासकिय कामाच्या दृष्टीने पाच मंडळ उपविभाग करण्यात आले असून तहसिल, पंचायत समिती, नगरपालिका, ग्रामपंचायतीची माहिती खालील प्रमाणे आहे.

उपविभाग	तहसिल पंचायत समित्या	ग्रामपंचायती	महसूली कार्यक्षेत्र		
माणगांव	माणगांव	75	मंडळ	सजे	गावे
			5	31	187

अर्थव्यवस्था :–

भरपुर पर्जन्यमान, डोंगराळ भाग, हंगामी वाहणाऱ्या नद्या, विपुल जंगले, असणाऱ्या या तालुक्यात लोणेरे, निजामपुर, गोरेगांव, माणगांव या प्रमुख बाजरपेठा असून लोणेरे येथील तंत्रज्ञान विद्यापीठ आहे. त्या फार मोठया प्रमाणात रोजगार उत्पन्न झाले आहे. तसेच विळे–भागाड येथे औदयोगिकरण होत आहे.

माणगांव तालुक्यातील सर्वसाधारण माहिती :

महसुल गावे – 187, महसुल सजे – 31, महसुल मंडळे – 5
ग्रामपंचायत –74, एकुण लोकसंख्या – 158740, भौगोलिक क्षेत्र – 67180 हे. आर., नदया – गोद व काळ, धरण – भिरा व खाळजे
खाडी – सवित्र , राष्ट्रीय महामार्ग – राष्ट्रीय महामार्ग क्र. 17 (मुंबई – गोवा), रेल्वे मार्ग – कोकण रेल्वे (लांबी 28 किलोमीटर)
घाट रस्ता – ताम्हाणी घाट, ऐतिहासिक ठिकाण – मानगड/ कुर्डूपेठ

लक्षणिय शिक्षण संस्था – डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रज्ञान विद्यापीठ
लक्षणिय स्मारके – (1) वीर यशवंत घाटगे (उतेखोल)
(2) सानेगुरूजी राष्ट्रीय स्मारक (वडघर)

आरोग्याची सुविधा – (उपजिल्हा रूग्णालय – माणगांव)

माणगांव उपजिल्हा रूग्णालयामध्ये अनेक प्रकारच्या सोयी सुविधांचा समावेश होतो. यामध्ये आपतकालीन विभाग, रूग्णवाहिका सेवा, स्त्री–प्रस्तुती विभाग, आयकेकर विभाग, केसपेपर विभाग, ऑर्थोपेडिक विभाग, अशा अनेक विभागांचा समावेश होतो. माणगांव उपजिल्हा रूग्णालयामध्ये रक्तपेढी, लॅबोरेटरी, औषध–गोळया विभाग, सोनेग्राफी मशिन, सिटिस्कॅान सेंटर या सोयी उपलब्ध आहेत. तसेच एक्स–रेची सुविधा अल्प पैशांत केली जाते.

माणगांव गावातील ऐतिहासिक / धार्मिक ठिकाण :–

बालाजी मंदिर, शंकर मंदिर, मुगवली मंदिर, दत्त मंदिर,
माणगांव गावातील कुलदैवत वाकडाई देवी तिचे मंदिर गावामध्ये आहे.

माणगांव तालुक्यातील षासकिय कार्यालये

1) तहसिल कार्यालय 2) पोलिस स्टेशन 3) विशेष भुसंपादन अधिकारी
4) पंचायत समिती 5) परिक्षेत्र वन 6) तालुका कृषि मंडळ
7) उपजिल्हा रूग्णालय 8) कनिष्ठ अभियंता टोलिफोन ऑफीस
9) पाटबंधारे उपविभाग 10) माणगांव बस स्थानिक
11) कोकण रेल्वे सीानक 12) पोस्ट ऑफीस
13) पशुवैधकिय सर्व चिकित्सा 14) ग्रामीण पाणी पुरवठा
15) सार्वजनिक बांधकाम विभाग 16) ग्रामपंचायत
17) दिवाणी न्यायालय 18) जल विद्युत उपविभाग

माणगांव तालुक्यातील माणगांव गावामधील लोकसंख्या व कुंटूंब संख्या

गावचे नाव	एकुण लोकसंख्या	पुरूष	महिला
माणगांव	1718	895	823
उतेखोल	11380	5943	5437
खांदाड	3458	1744	1714
नाणोरे	1319	653	666
भादाव	865	430	435

साक्षरतेचे प्रमाण :–

गावाचे नाव	एकुण	पुरूष	महिला
माणगांव	1407	771	636
उतेखोल	9890	4949	4941
खांदाड	2753	1440	1313
नाणोरे	908	500	408
भादाव	655	347	308

सारांश

माणगांव तालुक्यातील भौगोलिक माहिती लिंग– लोकसंख्या, साक्षरतेचे प्रमाण, शासकिय कार्यालये, प्रमुख शैक्षणिक संस्था, आरोग्य विषयक सुविधा – सोयी या विषयी माहिती विषम प्रमाणात आहे. तसेच ग्रामीण व नागरी लोकसंख्येत फार मोठया प्रमाणात तफावत आहे. बहुतांशी लोकसंख्या शेतीवरच अवलंबुन आहे. अनेक लोकांनी स्थलांतर केलेले आहे. ग्रामीण लोकसंख्या प्रमाण हे वाहतुकमार्ग कमी असलेल्या क्षेत्रात जास्त आढळते.

संदर्भ ग्रंथ

1.माणगांव तालुक्यातील जनगणतेचा आढावा अभ्यासण्यासाठी 2001 ते 2011 पुस्तिका तहसिल कार्यालयातुन मिळवली.
2.माणगांव तालुक्यांचा संक्षिप्त आढावा व भौगोलिक माहिती तलाठी कार्यालयातुन प्राप्त केली.
-Govt. Of Maharashtra – 2011 – District census Handbook Raigad district
-District Gazetteer.
-Geography of population
-Kayastha S.L.
-रायगड जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- ✶ International Scientific Journal Consortium
- ✶ OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org